

Türkiye Entomoloji Tarihinden Notlar (Notes on Entomological History of Turkey)

Türkiye entomolog, akarolog ve nematologlarının profili üzerinde bir değerlendirme¹

An evaluation on the profile of entomologists, acarologists and nematologists of Turkey

Serdar TEZCAN^{2*}

Füsun TEZCAN³

Summary

This article has been written in order to make an evaluation of the scientists based on their profiles who are working in Turkey in the fields of entomology, acarology and nematology. Information gathered from other scientists, relatives, colleagues and otherwise authorized persons from institutions have been evaluated along with records from literature. As a result, in a 111-year time span between 1900-2011, it was found out that there were 650 scientists in Turkey who had worked and had been specialized in the abovementioned three fields of science. Of these, 566 (87.08%) worked in the field of entomology, 40 (6.15%) worked in the field of nematology and 14 (2.15%) worked in the field of acarology. The number of those who had worked in more than one field was 30 (4.16%). 187 (28.77%) of them were female and 463 (71.23%) were male. It is known that 473 of them (72.77%) are living and 93 (14.31%) are dead. No record has been found on 84 (12.92%) of them whether they are still living or not. Those who were graduated from Faculties of Agriculture were 484 (74.46%) and were followed by 122 (18.77%) Faculties of Science, 36 (5.54%) Faculties of Forestry graduates, 6 graduates (0.92%) from Faculties of Education and 2 graduates from Faculties of Fishery. Additional evaluations were made by the foreign languages they spoke; distribution according to titles for those who had worked in universities; status of active researchers by decades; distribution by area of work and by plant groups they worked on; number of books written and total number of publications produced. The results were interpreted and suggestions were made for the future.

Key words: History of entomology, acarology, nematology, Turkey

Özet

Türkiye'de entomoloji, akaroloji ve nematoloji alanlarında çalışan bilim adamlarının özgeçmişlerine dayalı bir değerlendirme yapılması amacıyla bu makale hazırlanmıştır. Bilim adamları, yakınları, çalışma arkadaşları ve kurum yetkililerinden sağlanan bilgiler ile literatür kayıtları değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda 1900-2011 yıllarını kapsayan 111 yıllık dönemde, Türkiye'de bu üç bilim alanıyla ilgili çalışma yürüten ve uzmanlık sahibi bilim adamı sayısının 650 olduğu ortaya çıkmıştır. Bunların 566'sı (% 87.08) entomoloji, 40'ı (% 6.15) nematoloji ve 14'ü (% 2.15) de akaroloji konusunda çalışmıştır. Her iki ya da üç alanla ilgili çalışma yürütenler ise 30 kişidir (% 4.16). Bunların 187'si (% 28.77) bayan ve 463'ü (% 71.23) erkektir. 473'ünün (% 72.77) yaşadığı, 93'ünün (% 14.31) öldüğü bilinmekte olup, 84'ünün (% 12.92) hayatta olup olmadığı yönünde bir kayıt bulunamamıştır. Bu bilim adamlarından Ziraat Fakülteleri'ni bitirenlerin 484 kişi (% 74.46) olduğu ve bunu Fen Fakülteleri'nin 122 kişi (%18.77); Orman Fakülteleri'nin 36 kişi (% 5.54), Eğitim Fakülteleri'nin 6 kişi (% 0.92) ve Su Ürünleri Fakülteleri'nin 2 kişi (% 0.30) ile izlediği anlaşılmıştır. Bu değerlendirmelerin dışında bildikleri yabancı diller; üniversitede görev yapanların ünvanlarına göre dağılımı; onar yıllık dönemlerde aktif araştırmacı sayılarının durumu; çalışma alanlarına ve üzerinde çalışılan bitki gruplarına göre dağılımı; yazılan kitap sayısına ve üretilen toplam yayın sayısına göre de değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar yorumlanarak geleceğe yönelik öneriler verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Entomoloji tarihi, akaroloji tarihi, nematoloji tarihi, Türkiye

¹ Bu çalışma 3-7 Eylül 2012 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleştirilen 21. Ulusal Biyoloji Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur

² Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü, Bornova, İzmir

³ Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü, Bornova, İzmir (Emekli)

* Sorumlu yazar (Corresponding author) e.posta: serdar.tezcan@gmail.com

Alınış (Received): 03.03.2013

Kabul ediliş (Accepted): 08.05.2013

Giriş

Türkiye’de diğer bilim dallarında olduğu gibi, entomoloji, akaroloji ve nematoloji alanlarında çalışanların profili üzerinde de ayrıntılı çalışmalar bulunmamaktadır. Mevcut çalışmalar daha çok, bu alanlarda görev yapmış araştırmacıların emekliliklerinden ya da ölümlerinden sonra yayınlanmış olup, o kişilerin özgeçmişlerini, bilime katkılarını yansıtır nitelik taşımakta ve yayın listelerini içermektedir (Karabağ, 1962; Anonymous, 1963, 1982; İren, 1969; Dinçer, 1981; Toros, 1983; Bozkurt, 1987; Lodos, 1988, 1989; Oralalp, 1994; Önder, 1994, 1997; Ergin, 1998; Özbek, 2000, 2007; Pehlivan, 2000; Özdemir, 2002; Tezcan, 2004; Kazak, 2005; Küçüker ve Kutaygil, 2009; Küçüker, 2010; Nazlıcan, 2010).

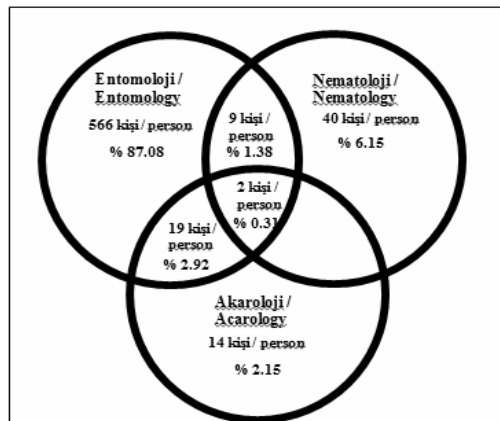
Türkiye’de bitki koruma tarihini bir bütün halinde ele alan çalışmaların Alkan (1968) tarafından yapıldığını; Lodos (1990) ve Türkoğlu (2003)’nun özellikle araştırma kurumlarının yapılanması ve gelişimini ele aldığını; Kansu’nun konuyu 1995-2001 yılları arasında değişik kurumlarda verdiği konferanslarında gündemde tuttuğunu (Uğur, 2005); Karaca (1992)’nin da özellikle fitopatoloji tarihini aydınlatmaya yönelik eser verdiğini bu bütünlük içinde görmekteyiz. Türkiye’de entomoloji, akaroloji ve nematoloji alanlarında çalışan 650 bilim adamının özgeçmişlerini bir araya getirerek veren ve bilim tarihinin yazılması için kaynak oluşturan en kapsamlı çalışma ise Tezcan ve Tezcan (2012) tarafından hazırlanmıştır. Bu eserde soyadı sırasına göre yer alan özgeçmişlere ilişkin bilgiler standartlaştırılarak verilmiş, ancak bu bilim alanlarında çalışanların profiliyle ilgili herhangi bir analiz yapılmamıştır. Bu makalede, bu bilim alanlarında bilgi üretmek bilime katkıda bulunan 650 bilim adamının biyografik bilgilerinden yola çıkılarak bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Değerlendirmeye konu olan 650 bilim insanı ile ilgili bilgiler Tezcan ve Tezcan (2012)’dan alınmış olup, 31 Aralık 2011 tarihi esas alınarak değerlendirmeye konu olmuştur. Bu bilgilerin bir kısmı bilim adamlarının kendileri tarafından gönderilmiş olup, bir kısmı ise ilgili kişilerin yakınları, çalışma arkadaşları, kurum yetkilileri tarafından gönderilmiş ve bazıları da literatür kayıtlarından elde edilmiştir. Bilgisini paylaşmak istemeyen az sayıdaki bilim adamına ilişkin bilgiler ise çalışmaya dahil edilememiştir. Bu makale içinde Türkiye entomolojisi, akarolojisi ve nematolojisi konusunda eser veren yabancı araştırmacıların değerlendirmeye alınmadığını da belirtmek gerekir. Ulaşılan bilgiler çizelge ve şekillerle gösterilerek anlaşılabilirliğinin artırılmasına çalışılmış ve yoruma esas olan kişi sayısı (n=) beraberinde verilmiştir.

Bulgular

Çalışma sonunda değerlendirmeye alınan 650 bilim adamının bilim dallarına göre dağılımı ortaya konmuş olup, bu dağılım Şekil 1’de verilmiştir

Şekil 1. Bilim adamlarının bilim dallarına göre dağılımı (n= 650).
Figure 1. Distribution of scientists according to fields (n= 650).

Burada görüldüğü gibi, yalnızca böcekler konusunda çalışma yürüten bilim adamları 566 kişiyle (% 87.08) en büyük paya sahiptir. Bu bilim alanını nematotlar ve akarlar konusunda çalışma yürütenler izlemiştir. Bunlardan ikisinin her üç bilim alanıyla ilgili araştırmalar yürüttüğü; dokuzunun entomoloji ve nematoloji; 12 kişinin ise entomoloji ve akaroloji bilim dallarında çalışmalar yürüttüğü anlaşılmıştır. Değerlendirmeye alınan 650 bilim adamının 187'si bayan (% 28.77) ve 463'ü (% 71.23) erkektir. Bu bilim adamlarının 473'ünün (% 72.77) yaşadığı bilinmekte olup, 93'ü (% 14.31) ölmüş ve 84'ünün (% 12.92) ise hayatta olup olmadığı konusunda kesin bilgi sahibi olunamamıştır. Bilim adamları bitirdikleri fakülterlere göre de değerlendirilmiş olup, bu konudaki sayısal dağılım Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Bilim adamlarının bitirdikleri fakülteye göre dağılımı (n= 650)
Table 1. Distribution of researchers according to graduated faculties (n= 650)

Bitirilen fakülte / Graduated faculty	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Ziraat /Agriculture	484	74.46
Fen / Science	122	18.77
Orman / Forestry	36	5.54
Eğitim / Education	6	0.92
Su Ürünleri / Fisheries	2	0.30
Toplam / Total	650	100.00

Görüldüğü gibi Ziraat Fakültesini bitiren bilim adamları en büyük paya sahiptir. Bu grubu Fen ve Eğitim Fakülteleriyle, Orman ve Su Ürünleri Fakültelerini bitirmiş bilim adamları izlemiştir.

Bu bilim adamlarının aktif olarak araştırma sürecini sürdürüp sürdürmedikleri de incelenmiştir. Buna göre emekli olanların sayısı 329 kişiyken (% 50.62), halen çalışmakta olanların sayısıysa 321 kişidir (% 49.38). Bu bilim adamları üniversite, araştırma kurumları, özel sektör gibi farklı kurumlarda görev alarak bilimsel araştırmalarını sürdürmüşlerdir. Bazıları zaman içinde kurumlar arasında yer değiştirmiş olup, araştırmacıların çalıştıkları son kurum esas alınarak yapılan değerlendirme Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Bilim adamlarının çalıştığı son kuruma göre dağılımı (n= 650)
Table 2. Distribution of researchers according to last worked institutions (n= 650)

Çalışılan kurum /Institutions	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Araştırma kurumları / Research institutions	310	47.69
Üniversite / Universities	299	46.00
Özel sektör / Private sector	22	3.38
Diğer kamu kurumları /Others	19	2.92
Toplam / Total	650	100.00

Burada araştırma enstitüleri ve istasyonlarıyla üniversiteler ağırlığı oluşturmuş, daha sonra özel sektör ve diğer kamu kuruluşları yer almıştır.

Üniversitelerde görev yapanların akademik ünvanlarına göre dağılımı Çizelge 3'te görülmektedir.

Çizelge 3. Üniversitede görev yapan bilim adamlarının akademik ünvana göre dağılımı (n= 299)
Table 3. Distribution of researchers working in universities by their titles (n= 299)

Unvan /Title	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Profesör / Professor	130	43.48
Doçent / Associate Professor	67	22.41
Yardımcı doçent / Assistant Professor	57	19.06
Diğerleri /Others	45	15.05
Toplam /Total	299	100.00

Dağılım incelendiğinde profesörleri, doçent, yardımcı doçent ve diğer ünvanlara sahip akademisyenler izlemiştir.

Konularıyla ilgili uzmanlık tezi, yüksek lisans tezi veya doktora tezi hazırlayanların durumu da incelenmiş olup, bunların dağılımı Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. Lisansüstü tez hazırlayanların dağılımı
Table 4. Distribution of researchers by graduate level thesis

Tez /Thesis	Yurtiçi / In Turkey		Yurtdışı / Abroad	
	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Uzmanlık-Yüksek lisans / MSc. (n=372)	358	96.24	14	3.76
Doktora / PhD. (n=381)	345	90.55	36	9.45

Her iki tez grubunun sayısal dağılımının birbirine yakın ve yurtdışında tezini hazırlayanların oranının ise daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

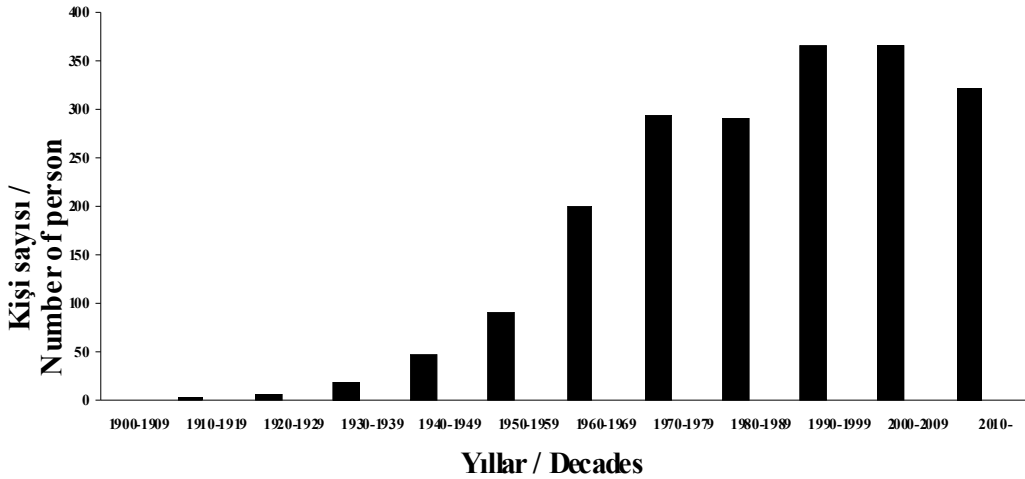
Araştırmacıların bildiği yabancı diller de bilimsel araştırmalar açısından önemli olup, bunların sayısal dağılımı Çizelge 5'te verilmiştir.

Tek dil bilenler (n=381) içinde İngilizce 341 kişi (% 89.50) ile öne çıkmaktadır. Ardından ise Almanca 22 kişi (% 5.77) ile gelmekte ve bu dili Fransızca bilen 18 kişi (% 4.72) izlemektedir. 650 kişinin 159 (% 24.46)'u hakkında ise bildiği dil sayısı açısından herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Bilim adamlarının aktif olarak görev yaptıkları dönemler onar yıllık süreçler esas alınarak değerlendirildiğinde, ortaya çıkan sayısal durum Şekil 2'de verilmiştir.

Çizelge 5. Bilim adamlarının bildiği yabancı dil sayısına göre dağılımı (n= 650)
Table 5. Distribution of researches according to number of spoken language (n= 650)

Bilinen dil sayısı / Number of foreign languages	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Bir / One	381	58.62
İki / Two	92	14.15
Üç / Three	16	2.46
Dört / Four	1	0.16
Beş / Five	1	0.16
Bilgi bulunmayan / No data	159	24.46
Toplam /Total	650	100.00

Şekil 2. Aktif araştırmacı sayısının onar yıllık dönemlere göre dağılımı (n= 650).
Figure 2. Distribution of active researchers by decades (n= 650).

Cumhuriyet'in ilanından önce bilim adamı sayısı yok denecek kadar az iken, 1933 üniversite reformuyla birlikte sayısal artış ortaya çıkmaya başlamıştır. 1950'li yıllar, önceki 10 yıllık döneme göre geometrik artışa ve yine 1960'lı yıllar da aynı şekilde bir önceki 10 yıllık döneme göre geometrik artışa sahne olmuştur. Bu dönem Türkiye'de araştırmaya verilen önemin artışıyla ve pek çok yeni araştırma istasyonu, araştırma enstitüsü ve üniversitenin kuruluşuyla çakışmaktadır. 1970-1989 yıllarını kapsayan yaklaşık 20 yıllık dönemde 300'e yakın aktif araştırmacı sayısına ulaşılmış ve 1990-2009 döneminde bir sıçrama yaşanarak 350'nin üzerinde araştırmacı sayısına ulaşılmıştır. 2010 yılından sonra ise aktif araştırmacı sayısında bir düşüş eğilimi dikkati çekmektedir. Bu düşüşte özellikle değişik nedenlerle gerçekleşen emekliliklerin etkisinin olduğu düşünülmekte ve önümüzdeki yıllarda uzmanlığını tamamlayacak olanların sayısındaki artışla birlikte bu on yıllık dönemin sonraki kesitinde yükseliş göstermesi beklenmektedir.

Bilim adamları çalışma alanlarına göre de değerlendirilmiş olup, alanlara göre sayısal dağılım Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. Bilim adamlarının çalışma alanlarına göre dağılımı
Table 6. Distribution of researchers by fields of study

Araştırma alanı / Field of study	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Faunistik / Faunistic	284	43.69
Sistemik / Systematic	146	22.46
Biyolojik / Biological	193	29.69
Ekolojik / Ecological	149	22.92
Biyolojik Savaş / Biological control	76	11.69
Kimyasal Savaş / Chemical control	128	19.69
Toksikoloji / Toxicology	47	7.23
Direnç ve Kalıntı / Resistance and residues	24	3.69
Diğerleri / Others	101	15.54

Çizelge 6 incelendiğinde özellikle faunistik çalışmalar yürüten araştırmacı sayısının öne çıktığı, bu grubu biyolojik ve ekolojik araştırma yürütenlerin izlediği görülmüştür. Bazı bilim adamlarının ilgi ve çalışma alanının genişliği nedeniyle toplam araştırmacı sayısı, incelenen araştırmacı sayısından fazladır.

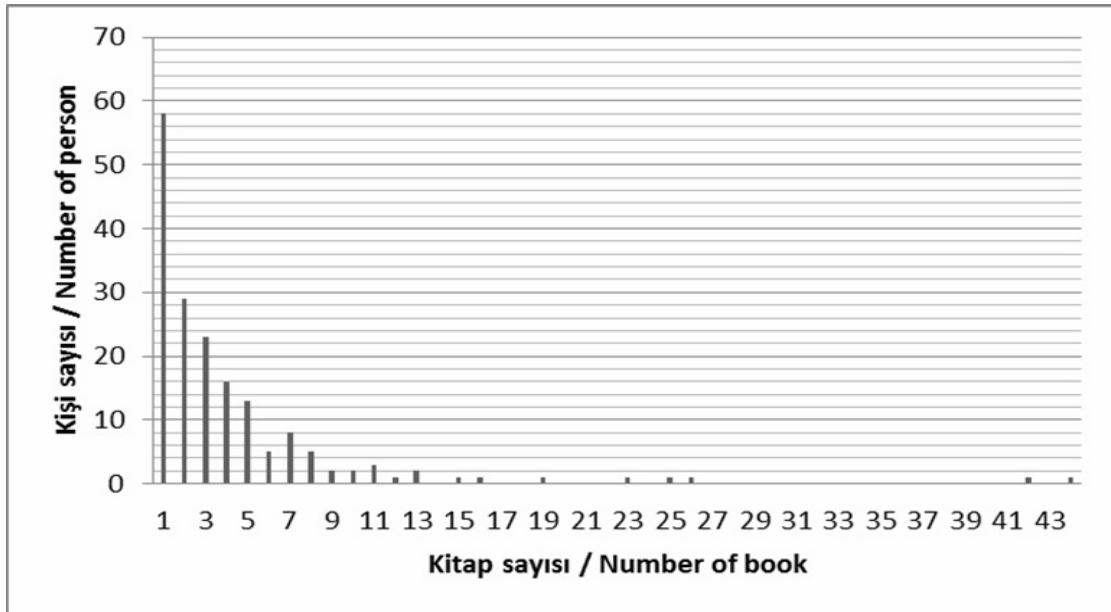
Özellikle Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri ve İstasyonlarının yapılanmasında kültür bitkilerini esas alan bir dağılım dikkat çekmektedir. Bu yüzden üzerinde çalışılan canlıların ait olduğu bitki gruplarına göre de bir değerlendirme yapılması gerekli görülmüştür. Elde edilen veriler Çizelge 7'de verilmektedir.

Çizelge 7. Bilim adamlarının üzerinde çalıştığı bitki gruplarına göre dağılımı
Table 7. Distribution of researchers by the groups of plants they worked on

Bitki grubu / group of plants	Kişi sayısı (adet) / Number of persons	Oran / Rate (%)
Meyve ve bağ / Fruit and vineyard pests	204	31.38
Endüstri ve süs bitkileri / Industrial and ornamental plant pests	87	13.38
Sebze ve yem bitkileri / Vegetables and forage crops pests	76	11.69
Buğdaygil / Cereals pests	66	10.15
Depolanmış ürün / Stored products pests	50	7.69
Orman / Forestry pests	45	6.92

Yukarıda da görüldüğü gibi, ağırlıklı olarak meyve ve bağ zararlıları konusunda çalışma yürüten araştırmacı sayısı en yüksek çıkmıştır. Bu kültür bitkilerini sırasıyla endüstri ve süs bitkileri zararlıları, sebze ve yem bitkileri zararlıları konusunda çalışanlar ile diğerleri izlemiştir.

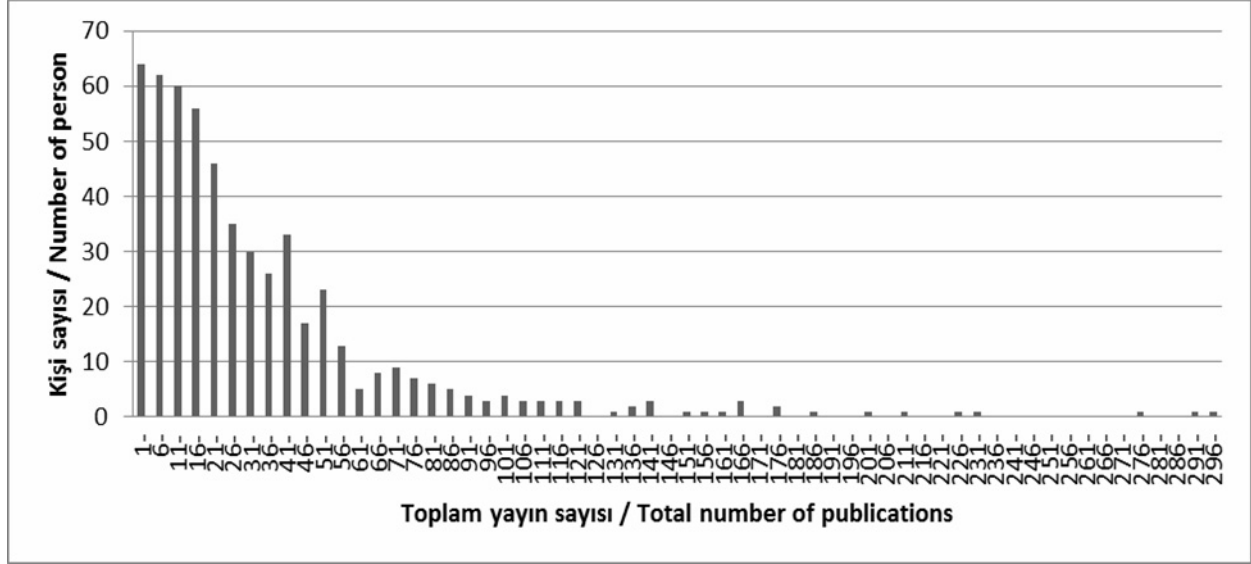
Bilim adamlarının ortaya koydukları yayınların ve bunlar içinde kitapların büyük önemi bulunmaktadır. Bu kapsamda yazılan kitapların sayısal dökümü Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Bilim adamları tarafından yazılan kitapların sayısal dağılımı.
Figure 3. Distribution of books written by researchers.

Burada görüldüğü gibi yazılan kitap sayısı arttıkça toplam yazar sayısında azalma dikkati çekmektedir.

Bilim adamları tarafından üretilen toplam yayın sayısına göre de bir değerlendirme yapılmış olup, toplu sonuçlar Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Bilim adamlarının ürettikleri toplam yayın sayısının sayısal dağılımı.
Figure 4. Distribution of total publication number written by researchers.

Her ne kadar üretilen yayının sayısından çok içeriği ve niteliği önemliyse de, yayın sayısı da üretkenlik ve bilginin paylaşımı açısından önemlidir. Bu bakış açısıyla Şekil 4 incelendiğinde, toplam yayın sayısının, yayın sayısının artışına bağlı olarak daha az kişi tarafından üretildiği dikkati çekmektedir. Özellikle 200'ün üzerinde yayın sayısına sahip bilim adamlarının oranının, toplam araştırmacı içinde % 1 düzeyinde olduğu bu değerlendirme sonucunda ortaya konmuş bulunmaktadır.

Tartışma ve Öneriler

Yukarıda verilen bilgiler bir bütün halinde incelendiğinde:

- Cumhuriyetten önce tek entomologla başlayan bu sürecin, 1933 Üniversite Reformu sonrasında uzman sayısında artışla devam ettiği ve 1990'lı yıllardan itibaren yeni üniversitelerin açılmasıyla da en üst düzeye ulaşarak sürdüğü görülmüştür. Ancak bu uzman sayısı Türkiye gibi biyolojik potansiyeli yüksek bir ülke için çok yetersizdir.
- Başlangıçta ekonomik öneme sahip zararlıların yönetimini esas alan çalışmalar, sonraki yıllarda çeşitlilik göstererek biyolojinin pek çok alanını içerecek düzeye ulaşmıştır.
- Geleceğe yönelik bilimsel adımlarda ve planlamada geçmişte yapılan çalışmaların dikkate alınmasında yarar görülmektedir. Bu konuya dikkat edilmemesi, kimi zaman benzeri çalışmaların tekrarını gündeme getirmekte ve bu da zaman, emek ve para kaybına yol açmaktadır.
- Bilimin günümüzde ulaştığı nokta, nitelikli araştırmacı yetiştirilmesinin önemini ortaya koymuştur. Bir yandan araştırmacıların, gerekli olan alanlar için kaliteli olarak yetiştirilmesine özen gösterilirken, bir yandan da sayıca artırılmasına olanak tanınmalıdır. Ancak usta-çırak ilişkisinin

nitelikli araştırmacıların yetişmesindeki önemi ve deneyimli araştırmacıların bilgi birikimlerini gençlere aktarmasının da çok önemli olduğu göz ardı edilmemelidir.

- Konusunda uzman olan araştırmacıların doğru yerlerde istihdamı da büyük önem taşımaktadır. Uzmanların istihdamında onların bilgi birikiminden en yüksek derecede yararlanmaya olanak tanınmalı, bazı nedenlerle başka görevlere atanmalarından kaçınılmalıdır.
- Entomoloji, akaroloji ve nematoloji alanlarında çalışanların büyük bir kısmını bünyesinde istihdam eden Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 1983 yılından bu yana değişik zamanlarda uygulamaya soktuğu reorganizasyonlarla, başka kurumlara bağlanan ya da kapatılan Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri'ndeki çok sayıda araştırmacının emekli olmasına ya da kurum değiştirmesine yol açmış ve bu da ülkenin yetişmiş bilim adamı potansiyeli açısından büyük bir kayba neden olmuştur. En son 2010 yılında gerçekleştirilen uygulamayla Araştırma Enstitüleri, Araştırma İstasyonu düzeyine indirilerek yapılan yanlışlara bir yenisi daha eklenmiştir. Bu gibi reorganizasyon kararlarının yetişmiş bilim adamlarından daha iyi yararlanmayı sağlamak ve ülkenin bilimsel potansiyelini daha ileri noktaya götürmeye yönelik olarak gerçekleştirilmesinde bilimsel gereklilik bulunmaktadır.
- Araştırmacıların etkin bir şekilde görev yapabilmeleri için ekonomik yönden de yeter düzeyde olmaları ve araştırmacılığın cezbedici yönünün bulunması beklenmektedir. Bu yönde özendirici desteklerin verilmesinde yarar görülmektedir.
- Türkiye'de diğer bilim alanlarında olduğu gibi entomoloji, akaroloji ve nematoloji alanlarında da üniversiteler-bakanlıklar-araştırma kurumları ve diğer kesimlerin ilişkisinin bir bütün halinde ele alınması bir zorunluluktur. 1960-1970'li yıllarda yaşanan araştırmacı sayısındaki geometrik artışlarda, bu kurumlar arasındaki tutarlı ve kesintisiz ilişkilerin etkisini aramak gerekir.
- Entomoloji, akaroloji ve nematoloji bilim dallarında araştırma önceliklerinin belirlenerek buna dayalı bir ulusal politika doğrultusunda gerekenlerin yapılmasıyla, yukarıda çerçevesi çizilen tablonun çok daha iyi düzeye getirilebileceği göz ardı edilmemelidir. Ters durumda Türkiye bu bilim alanlarında da giderek kan kaybetme durumunda kalacaktır.

Yararlanılan Kaynaklar

- Alkan, B., 1968. Türkiye Ziraatında Bitki Korumanın Kısa Tarihçesi, Ekonomik Önemi, Organizasyonu ve Sorunları. Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü Yayınları, Yeni Desen Matbaası, Ankara, 44 s.
- Anonymous, 1963. Prof. Dr. Bekir Alkan 60 yaşında. Bitki Koruma Bülteni, 3 (2): 73-82.
- Anonymous, 1982. Yıldırım Dörtbudak'ı kaybettik. Türkiye Bitki Koruma Dergisi, 6 (4): 262.
- Bozkurt, E., 1987. Prof. Dr. Hasan Giray'ı kaybettik. Türkiye Entomoloji Dergisi, 11 (1): 7-10.
- Dinçer, J., 1981. Ayla'mız. Türkiye Bitki Koruma Dergisi, 5 (1): 3-4.
- Ergin, Ö., 1998. Nörohormon çalışmalarında evrensel bir ad Semahat Geldiay. Bilim ve Teknik, 31 (365): 80-84.
- İren, Z., 1969. Prof. Dr. Bekir Alkan'ın ardından. Bitki Koruma Bülteni, 9 (2): 69-78.
- Karabağ, T., 1962. Prof. Dr. Mithat Ali Tolunay (1906-1962). Türk Biyoloji Dergisi, 12 (3): 113-114.
- Karaca, İ., 1992. Türkiye'de Fitopatoloji Tarihi. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 507, Bornova, İzmir. 178 s.
- Kazak, C., 2005. Prof. Dr. Erdal Şekeroğlu'nun anısına (30 Haziran 1947-11 Ekim 2003). Türkiye Entomoloji Dergisi, 29 (2): 83-90.

- Küçükler, O. ve N. Kutaygil, 2009. Prof. Dr. Saadet Bayramoğlu-Ergene (1914-1997). Türkiye Kuşlarının Ecesi. Türkiye'de Bilim ve Kadın Kongresi (27-29.04.2009, Eskişehir) Bildiri Kitabı. (Yayına Haz. G. Naymansoy). 99-150.
- Küçükler, O., 2010. Doğumunun 96. yılında Türk Promethe'lerinden bir zoolog: Prof. Dr. Saadet Ergene-Bayramoğlu. Bilim ve Gelecek, 73: 66-71.
- Lodos, N., 1988. Nihat İyriboz'u kaybettik. Türkiye Entomoloji Dergisi, 12 (2): 65-73.
- Lodos, N., 1989. Mahmut Karman'ı kaybettik. Türkiye Entomoloji Dergisi, 13 (4): 195-196.
- Lodos, N., 1990. Zirai Mücadelenin Önemi, Türkiye'deki Organizasyonunun Dünü, Bugünü ve Sorunları. 79 s.
- Nazlıcan, A. N., 2010. Türk tarımının kabına sığmayan, fırtına Tarım Bakanı; bitki koruma çalışmalarının öncü ismi, Nihat İyriboz. Agroskop, 13: 30-34.
- Oralalp, F., 1994. Dünya çapındaki Türk entomoloğu Tefrik Karabağ. Bilim ve Teknik, 27 (319): 72-80.
- Önder, F., 1994. Yard. Doç. Dr. Ruşen Atalay'ın ardından. Türkiye Entomoloji Dergisi, 18 (3): 129-132.
- Önder, F., 1997. Entomoloji dünyası için çok büyük bir kayıp Prof. Dr. Niyazi Lodos. Türkiye Entomoloji Dergisi, 21 (4): 245-258.
- Özbek, H., 2000. Obituary and short bibliography of Prof. Dr. Feyzi Önder (1943-2000). Journal of the Entomological Research Society, 2 (2): 1.
- Özbek, H., 2007. Değerli hocamız Prof. Dr. Hasan Şükrü Yüksel'i kaybettik. Türkiye Entomoloji Dergisi, 31 (1): 3-6.
- Özdemir, Y., 2002. Entomoloji dünyasından büyük bir kayıp Doç. Dr. Ayla Kalkandelen (14 Mart 1939-28 Nisan 2002). Türkiye Entomoloji Dergisi, 26 (3): 163-167.
- Pehlivan, E., 2000. Entomoloji dünyasından yine bir büyük kayıp Prof. Dr. Feyzi Önder (18 Aralık 1943-25 Mart 2000). Türkiye Entomoloji Dergisi, 24 (1): 3-15.
- Tezcan, F., 2004. Uzm. Jale Cengiz (Dinçer)'in anısına (26 Aralık 1939-15 Aralık 2004). Türkiye Entomoloji Dergisi, 28 (4): 243-246.
- Tezcan, S. ve F. Tezcan, 2012. Özgeçmişleriyle Türkiye'den 650 Entomolog, Akarolog ve Nematolog. 650 Entomologists, Acarologists and Nematologists from Turkey with Their Brief Life Histories. Türkiye Entomoloji Derneği Yayınları No: 11, Bornova, İzmir, 258 s. (<http://www.entomoloji.org.tr/>).
- Toros, S., 1983. Prof. Dr. Zeliha Düzgüneş'in hayatı ve eserleri. Türkiye Bitki Koruma Dergisi, 7 (1): 79-84.
- Türkoğlu, K., 2003. Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri, Tarım Bakanlığı ve Ziraat Fakülteleri Arasındaki İlişkiler. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlık Yayınları No: 10, Bornova, İzmir. 18 s.
- Uğur, A., 2005. Prof. Dr. İ. Akif Kansu 80 yaşında. Türkiye Entomoloji Dergisi, 29 (1): 3-4.

